

Stručnjaci upozoravaju da će radom otvorenih rudnika u bugarskom selu Erul, u blizini srpske granice, otpad kontaminirati i uništiti sav živi svet u reku Jermu, koja izvire na Vlasinskoj visoravni, nedaleko od Vlasinskog jezera, protiče jednim delom kroz teritoriju Bugarske, a zatim se ponovo sliva u Srbiju i uliva se u Nišavu.

Vlasinsko jezero i njegova okolina, moglo bi postati predmet ekološke katastrofe usled zagađenja rečnog toka Jerme, iz pravca obližnje države Bugarske zbog otvaranje 8 rudnika, od kojih će tri biti površinska.

Dok nadležni iz Srbije pomirljivo sagledavaju stvari, stručna javnost iz obe zemlje zabrinuta je zbog plana otvaranja rudnika zlata i srebra, svega dvadesetak kilometra od graničnog prelaza Strezimirovci.

Plan podrazumeva otvaranje 8 rudnika, od kojih će tri biti površinska, a preostalih pet pod zemljom. Takođe je predviđena izgradnja dva jalovišta kao i postrojenja za koncentraciju rude.

Stručnjaci upozoravaju da će radom otvorenih rudnika u bugarskom selu Erul, koje se nalazi u blizini srpske granice u oblasti Pernik, otpad kontaminirati reku Jermu i uništiti sav živi svet.

Borislav Sandov, iz Balkanske mreže, Evropskih zelenih, kaže da rudnici zlata i srebra zagađuju vodu i to ne samo površinske već i podzemne tokove.

„Najveća opasnost dolazi od upotrebe velike količine cijanida za proces izdvajanja plemenitih metala iz rude u jalovištu, koji se smatra za izuzetno kontroverzan proces u mnogim zemljama. Koliko sam upoznat sa planom, predviđeno je da se miniranjem razbijaju stene, što je izuzetno opasno, jer je u planini pronađeno prisustvo uranijuma. Sa eksplozijom imaćete radioaktivnu prašinu koju će vetar nositi svuda unaokolo, i od koje nema adekvatne zaštite za živi svet“, pojašnjava on.

Reka Jerma izvire na Vlasinskoj visoravni, nedaleko od Vlasinskog jezera u opštini Surdulica, a zatim na graničnom prelazu, u selu Strezimirovci, prelazi u Bugarsku gde protiče jednim delom, a zatim se ponovo sliva u Srbiju i uliva se u Nišavu.

Zagađenje vode ne bi samo uticalo na biljke i organizme u tom vodenom sistemu, već bi bio štetan za celokupnu biološku zajednicu, što u ovom slučaju podrazumeva i potencijalnu ekološku opasnost za Vlasinu, koja predstavlja prirodno dobro od izuzetnog značaja za Srbiju.

Takođe, područje oko Jerme je zaštićeno kao posebni prirodni rezervat koga nastanjuju zaštićene vrste poput kamenog raka, smeđe pastrmke, divlje krkuške, evropskog klena i brabuša.

Plan otvaranja rudnika trenutno se nalazi u fazi usaglašavanja procene uticaja na životnu

sredinu kako i nalaže bugarski zakon pre nego država da odobrenje za eksploataciju. Prema obavezama koje proističu iz ESPOO konvencije, Bugarska je dužna da o planu otvaranja rudnika na svojoj teritoriji obavesti drugu državu zbog mogućnosti da realizacija projekta ima negativan uticaj na životnu sredinu te zemlje, u ovom slučaju Srbije, što je i učinila. Međutim, prema dostupnoj dokumentaciji od 6.jula 2015. godine, tadašnja ministarka Snežana Bogosavljević Bošković obaveštava svoju bugarsku kolegenicu Ivelinu Vasilevu da Srbija neće učestvovati u samoj proceni ali da očekuje konačnu odluku o projektu sa posebnim osvrtnom na usvojeni model monitoringa reke Jerme u njenom toku prema Srbiji. Podnosilac projekta je firma „Euromax Exploration Services Ltd.„ bivša kanadska firma koja je kupljena od strane bugarske „Assarel Medet“ registrovane na Malti.

Elitsa Georgieva, PR kompanije , navodi planove po kojima bi u narednih 26 godina za iskopavanje zlata i srebra, bilo izvađeno 750,000 tona rude. Ona strah od uranijumske kontaminacije vidi kao neosnovan i tvrdi da će 320 hektara dna jalovišta biti presvučeno sintetičkim materijalom kako bi se sprečila hemijska kontaminacije vodenih izvora uz napomenu da hemikalije koje će se naći u upotrebi nisu opasne.

Dimitur Vasilev, bugarski biologičar i hemičar, kao i član pokreta bugarske “Bez cijanida” sa druge strane pojašnjava da su samo određene hemikalije označene svojim naučnim simbolima, dok su brojne komponente iskazane pod nekim šiframa, te se stiče utisak da kompanije ipak nešto prikriva.

Kao sporna činjenica za lokalce nameće se i sama lokacija otvaranja rudnika. Naime, ona se nalazi na zaštićenom prirodnom području, utvrđenom po Evropskim zakonima, nazvanom „Natura 2000“. Zbog toga su investitori morali da menjaju prvobitne planove da svi rudnici budu površinski, pa će tri koja se nalaze unutar zone „Natura 2000“ biti podzemni.

„Tokom 2013. godine Vladino telo za ekologiju i životnu sredinu Bugarske stopiralo je proceduru za investicioni predlog rudnika, pozivajući se na evaulaciju eksperata iz Bugarskog direktorata za vode, prema kome će realizacija projekta trajno i nepovratno uništiti podzemne i površinske tokove vode u regionu, i tu se prvenstveno misli na reku Jermu i Jablanicu koje prolaze granicu sa Srbijom “ kaže Rumiana Bojanova, članica lokalnog udruženja protiv otvaranja rudnika i dodaje da je ta odluka iste Vlade promenjena 2015. godine sa šturim odgovorom o tome da je investitor uveo izvesne promene u načinu proizvodnje.

Bojan Rašev, vlasnik firme „Denkstatt“, koja radi evaulaciju plana otvaranja rudnika kako bi ih usaglasila sa bugarskom legislativom, kaže da je investitor sertifikovan za otvaranje rudnika.

„Ne postoji savršen projekat otvaranja rudnika i svaki nosi problem ugrožavanja životne

sredine i zdravlja. Investitor neće upotrebljavati tehniku izbeljivanja cijanidom jer zna da bi to izazvalo socijalni nemir iako je ta tehnologija najbolja za ekstrakciju zlata“ rekao je Rašev između ostalog u svom razgovoru sa novinarima i meštanima protivnicima otvaranja rudnika.

Upitan da prokomentariše prisustvo uranijuma u stenama koje će biti minirane, Rašev je rekao da nema konkretne podatke, ali da koncentracija nije visoka.

Prve studije o eksploataciji zlata u opštini Trn, urađene su 1939.godine, a onda je 70-tih godina prošlog veka otvoren rudnik “Zlata”.

“Kada se ruda vadila prošloga veka bilo je dosta prašine. Tada se koristila tehnika cijanidom, koja se više ne koristi. Zbog otpadnih voda tada nismo naišli na saradnju između srpsko-bugarske strane za rešavanje problema. Reka Jernik i Nišava su bile zagađene. Sa druge strane, kopanjem rude zlata bilo je i narušeno zdravlje radnika koji su udisali prašinu i razboleli se od silikoze. Ne znam kako novi projekat izgleda, ali ja sam protiv ukoliko je u pitanju otvoreni rudnik”, objašnjava Šiškov.

U odgovoru dobijenom iz Ministarstva pljooprivrede i zaštite životne sredine kaže se da reka Jerma, u vanrednim okolnostima može da donese zagađenje u Srbiju, jer je kolektor voda iz svih malih, stalnih i povremenih vodotokova u okruženju budućeg postrojenja, a čiji tok se kratko posle postrojenje vraća u granice Srbije.

„Samo u slučaju akcidenta možemo govoriti o narušavanju ekoloških uslova bilo gde, pa i na Vlasini“, piše u dopisu, a zatim se navodi,

„Ne očekuje se da će, u normalnom radu, a saglasno detaljima u navedenom dokumentu, uključujući i mere zaštite životne sredine koje su obavezujuće za nosioca projekta, rudnik i postrojenje za koncentraciju rude i floatacijsko jalovište, usloviti zagađivanje životne sredine u pograničnom području u Srbiji“.

U dokumentu koji je potpisala Snežana Bogosavljević Bošković piše, međutim, da moguće negativne posledice od prašine i buke u najbližem graničnom pojasu sa Srbijom neće biti vidljive zbog planinskog terena u šumske vegetacije, koje će služiti kao prirodna barijera.

„Dominantni pravac vetrova je zapadni i severozapadni, što je u suprotnom smeru od granice sa Srbijom<...>Prema planu, za potrebe eksploatacije predviđen je rotacioni ciklus upotrebe vode sa sakupljanjem otpadne vode što ukazuje da projekat ne podrazumeva odlaganje otpadne vode u površinskim i podzemnim tokovima u svim fazama investicije“ kaže se između ostalog u državnom dokumentu broj 353-02-1155/2015-16

Simptomatično je što ministarka ukazuje na podatak da je očekivana snaga zemljotresa u oblasti Pernik procenjena na 7 stepeni Rihtera, u narednih 50 godina. Takav zemljotres ošteti bi jalovišta i u tom slučaju voda reka koje ulaze u Srbiju bile bi ozbiljno zagađene.

Zbog toga se rade pseudo-statični proračuni kojih u Izveštaju o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu nema.

Iako je Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije, istaklo obaveštenje o planu otvaranja rudnika na svom sajtu kako bi se prikupila javna mišljenja i komentari, nije bilo nikakvog odgovora do naznačenog datuma.

Sa druge strane, lokalni funkcioneri u blizini granice sa Bugarskom, poput Vladimira Zaharijeva, predsednika opštine Bosilegrad i Novice Tončeva, narodnog poslanika iz Surdulice nisu informisani da bi takva stvar mogla da se dogodi u blizini njihove opštine. Srbija je usvojila novi paket zakona za rudnike u geološka istraživanja decembra 2015. godine. Ovaj novi zakon iako odobren i hvaljen od EU ima mnoge sporne odredbe jer su jedinice lokalne samouprave potpuno izostavljene in procesa odlučivanja i izdavanja dozvola, budući da je sve to sada centralizovano, navode stručnjaci iz civilnog sektora.

Žaklina Živković, aktivistkinja i koordinatorica Balkanske zelene mreže, kaže da je zaštita životne sredine kamen spoticanja za svaku Vladu.

“Uobičajeni problemi koji se javljaju jeste uništavanje dragocenog zemljišta, kao i industrijsko i zagađenje nastalo zagađenjem voda u srednjim i donjim tokovima reka. Probeleme sa zagašenjem nije lako prevazići, postoji konstantni problem nedostatka sredstava u lokalnim budžetima, a ne postoji ni dovoljno sredstva iz državnog budžeta za unapređenje upravljanja otpadnim vodama u jedinicima lokalnih samouprava kroz investicije u sistem rehabilitacije kanalizacija, postrojenja za preradu otpadnih voda kao i modernih deponija” upozorava Živković.

Dakle, hoće li se plan obistiniti, i dalje je upitno, a da li će sve to ugroziti prirodu i sve njene prateće elemente, izgleda da već imamo odgovor.

izvor: jugmedia.rs